

Undirvísingartilfar
At ferðast á netinum

Hvat er happing á netinum

Grundspurningur:

Hvat er happing á netinum, og hvussu
kann slík happing handfarast?

Hvat er happing á netinum?

(Best er at taka *Happing á netinum* eftir at næmingarnir hava arbeitt við *Orð hava vald*)

Grundspurningur:

Hvat er happing á netinum, og hvussu kann slík happing handfarast?

Samandráttur:

Næmingar tosa um jaligar og neiligar avleiðingar av samskipti við onnur á netinum. Tey læra um hugtakið 'happing á netinum' og hjálpa læraranum at fylla inn talvuna, sum samanber happing andlit til andlits og happing á netinum. Síðan lesa tey eina søgu um ein næming, ið verður happaður á netinum, eyðmerkja leiklutirnar hjá persónunum í søguni og tosa um, hvussu happaði næmingurin man kenna seg.

Lærusetningur:

- Næmingar liva seg inn í kenslurnar hjá teimum, sum verða happað á netinum
- Næmingar læra at síggja mun og líkskap millum happing á netinum og andlit til andlits
- Næmingar læra hættir at handfara happing á netinum

Fyrireiking:

Talva skal nýttast

Avrit av næmingaskjalinum 'Hvat er happing' til næmingarnar, ið arbeiða í bólum á fýra ella fimm.

Skriva út 'Foreldraskjalið', sum børnini fáa heim við til foreldrini.

Upphiting (5 minuttir):

Spyr næmingarnar: Hvat er gott við at vera á netinum?

Dømi:

- Tú finnur kunning skjótt
- Tú kanst hitta fólk
- Vera saman við vinum
- Tað er stuttligt

Greið frá, at fyri at vit skulu kunna njóta at vera á internetinum, so er tað týðningarmikið hjá næmingum at duga

at handfara tær støður, teir kunnu koma í.

Spyr næmingarnar: Hvussu ber til at særa onkran á netinum?

Dømi:

- Tá man sendir keðilig boð til onkran
- Tá man argar onkran í flokkinum
- Tá man ritar inn við loyniorðinum hjá einum vini, og letur sum um man er hann

Uppgáva 1: 10 minuttir

Happing: Á netinum og uttanfyri netið

Spyr: Hvussu halda tit tað kennist at vera happað/ur, og hví halda tit tað?

Hjálp næmingunum við at seta orð á egnar upplivingar og at seta seg í støðuna hjá øðrum, ið hava upplivað happing. Felags kenslur eru ofta at tey eru kedd, nipin, ill og at tey kenna seg hjálparsleys.

Bið næmingarnar um at greiða frá teirra fatan av hugtøkunum 'happing á netinum' og 'at standa fyri skotum'

Tekna eina talvu á talvuna, har Happing stendur á aðrari síðuni, Bæði stendur mitt í og Happing á netinum stendur á hinari síðuni.

Happing	Bæði	Happing á netinum

Greið frá, at har bæði eru munir og líkskapur millum happing andlit til andlits og happing á netinum. Lat næmingarnar vita, at bæði eru særandi fyri tann, sum stendur fyri skotum, men at tey eiga at læra munin ímillum hesi bæði, tá tey læra at handfara happing á netinum.

Spyr: Hvørjir munir og líkheitir eru millum happing andlit til andlits og á netinum – skriva á talvuna tað, sum næmingarnir siga:

Dømi happing:

- Happing steðgar vanligu, tá børnini fara heim
- Tú veitst ofta, hvør happarin er, tá happing ikki fer fram á netinum
- Børnini, ið eru fyri happing andlit til andlits, fáa ofta bæði kroppsligan og sálarligan skaða

Dømi happing á netinum:

- Happing á netinum kann henda nær sum helst
- Happarar á netinum eru ofta dulnevndir
- Happing á netinum elvir bert til sálarligan skaða (tó at tað kann víðkast til kroppsligan skaða seinni)
- Børn nýta ofta harðari og meira særandi málburð á netinum, enn tey gera andlit til andlits
- Happing á netinum kann vera sera alment. Viðmerkingar kunnu deilast skjótt til nógv ókend fólk, orsakað av háttinum, sum kunning ferðast á netinum.

Dømi um bæði:

- Báðir happingarhættir fáa børn til at kenna seg ótrygg, illa við, hjálparsleys, kedd og ill.

Uppgáva 2:

Lær at síggja happing á netinum: 25 minuttir

Tosa um tað at liva seg inn í kenslurnar hjá øðrum.

Bið næmingarnar minnst aftur á einaferð tey hava livað seg inn í kenslurnar hjá onkrum øðrum, og bið tey um at deila hetta minnið við næmingin við teirra lið.

Gev næmingunum næmingaskjalið 'Happing á netinum' og lat tey lesa søguna hart, og svara spurningunum eftirfylgjandi. Næmingarnir arbeiða í pørum og svara spurningunum.

Spyr næmingarnar:

- Hvørjir eru happararnir í søguni:
 - Tær báðar genturnar, sum ikki eru bodnar við í náttkjólaveitslu
- Hvør stendur fyri skotum:
 - Eydna
- Snýr tað seg um happing á netinum í hesum føri?
 - Ja, illu genturnar hava skapt eina støðu har happing á netinum fer fram. Tær eru virknar á netinum, tær gera tað við vilja og fyri at særa
- Hvørjar kenslur ímyndar tú tær at Eydna hevur?
 - Greið frá, at tá næmingarnir seta seg í Eydna støðu, so liva tær seg inn í hennara kenslur. Vil man vera ein góður vinur, er týðningarmikið at liva seg inn í kenslurnar hjá tí, sum verður happaður á netinum. Síðan, sum genturnar gjørt, er órein, men Eydna hugsar kanska, at hon burdi havt bjóðað teimum báðum gentunum við

Nýt ein ella fleiri av fylgjandi spurningum til at dýpa kjakið:

Spyr: Ímynda tær, at onkur sigur, at tey hata teg, og gera gjøldur burtur úr tær, líka mikið hvar tú fert í skúlanum. Ímynda tær so, at hetta verður gjørt á internetinum. Hvussu eru hesar støður líkar? Hvussu eru tær ólíkar?

- Gott er, um næmingar verða leiddir til at hugsa um, at líka mikið hvussu tú verður happaður, verður tann happaði keddur
- Ein munur er, at til ber at sleppa burtur frá happing, sum fer fram andlit til andlits, meðan tað ikki ber til eins lætt, um happingin er á netinum
- Happing á netinum er ofta meira almen enn happing, sum fer fram andlit til andlits, tí nógv fólk kunnu síggja og deila almen boð og viðmerkingar
- Tó so, happing á netinum kann eisini fara fram óalment. Til dømis kunnu happarar senda privat boð, uttan at nakar veit av

Spyr: Hvørji ráð hevði tú givið Eydnu, sum kunnu hjálpa henni at handfara støðuna?

- Gott hevði verið at koma fram til hesi ráð:
 - Hon skal ikki svara og ikki hevna. Um tú ert ill og svarar, so kanst tú svara ljótt aftur. Happarar á netinum ynskja ofta at fáa eina reaktión frá tær. Lat tey ikki vita, at teirra ætlan eydnast
 - Blokera happararnar. Um tú móttækur ljót boð á netinum, strika teir úr vinaskaranum á sosiala miðlinum. Tú kanst eisini strika boðini uttan at lesa tey
 - Goym og printa út boðini. Um happingin heldur áfram, goym tá boðini. Hesi kunnu vera týðningarmikil prógv tá tú skalt vísa lærara ella foreldrum tað, sum gongur fyri seg
 - Tosa við ein vin. Tá onkur fær teg til at kenna seg illa, kann tað hjálpa at tosa við ein vin um støðuna
 - Sig tað við ein vaksnan, sum tú hevur álit á. Tað er ikki at slatra, um

tú sigur tað við ein vaksnan, sum tú hevur álit á. Tað kunnu vera foreldur, familjulimir, lærarar ella venjarar. Hetta er ikki at slatra, men at verja seg sjálvan

Spyr: Hvat munnu happararnir hjá Eydnu halda um tað, tær hava gjørt?

Dømi:

- Kanska siga tær, at tær gjørdu tað bara til stuttleika, og at tær ætlaðu ikki at særa nakran
- Genturnar, sum gjørdu síðuna, kunnu eisini siga, at tær hava loyvi til at siga tað tær vilja, tí hetta er eitt frítt land, og vit hava talufrælsi í Føroyum. (Sannleikin er, at vit hava talufrælsi **undir ábyrgd**, og tað merkir, at vit ikki hava loyvi til at siga hvat sum helst um onnur fólk)

Greið frá, at vit hava nógv fleiri góðar enn vánaligar upplivingar á netinum. Tó so, eins og í gerandisdegnum, so kunnu støður koma í, har vit uppliva okkurt ódámlegt, og tað er her, vit kunnu læra at handfara slíkar støður.

Spyr næmingarnar, um tey hava upplivað happing á netinum, tó uttan at nýta nøvn í søgunum. Bið tey kjakast um, hvussu tann happaði man hava havt tað. Um eingin hevur nakra søgu, kanst tú hjálpa við at spyrja nærri.

Dømi:

- Hevur tú nakrantíð sæð nøkur boð á netinum ella á sosialu miðlunum, sum hava gjørt nakran keddan?
- Hvat hendi? Hví? Minst til ikki at nýta nøvn

Samanumtøka: 5 minuttir

Tú kanst nýta hesar spurningar til at kanna eftir, hvussu nógv næmingarnir hava skilt av boðskapinum.

Spyr: Kunnu tit siga mær nakrar av teimum kennum, sum ein, ið verður happaður á netinum, situr við?

- Dømi: tey eru foy, kedd, í ringum lag, ráðaleys

Spyr: Hvørjir munir og hvørjar líkheitir eru millum happing á netinum og happing andlit til andlits?

- Leið næmingarnir til at síggja, at happing á netinum er eitt slag av happing, sum tó ofta breiðir seg skjótari, longri, til

fleiri fólk og kann henda nær sum helst; dag sum nátt. Tað er týðningarmikið, at næmingarnir kenna hesar munir, so tey eru før fyri at handfara happing á netinum.

Spyr: Hvussu kunnu vit handfara happing á netinum?

- Svára ikki aftur og ikki hevna
- Stríka happaran sum vin
- Goym happandi boð
- Tosa við ein vin
- Tosa við ein vaksnan, sum tú hevur álit á.

Næmingaskjal 1

Hvat er happing?

Les søguna um Eydnu, og svara síðan spurningunum

Eydna hefur fœðingardag, og ætlar sær tí, at hava náttkjólaveitslu. Foreldur hennara hava sagt henni, at hon sleppur at bjóða átta gentum við.

Tvær gentur, ið ikki eru bodnar við, hoyra um veitsluna, og gera av at stovna eina síðu á netinum, ið eitur 'Vit hata Eydnu'. Har skriva tær, at eingin eigur at fara í veitslu hjá Eydnu, og tær deila síðuna við øllum børnunum í

skúlanum. Genturnar biðja eisini onnur skriva, hví tey hata Eydnu, og at skriva slatur og sley um Eydnu á síðuni.

Tá Eydna hoyrir um síðuna, fær hon ilt í búkin og verður kedd. Hvønn dag lesur hon fleiri ljótar søgur um seg sjálva á síðuna. Hon er kedd og illa við, og sigur foreldrum sínum, at hon hefur ilt í búkinum, so henni ikki nýtist at fara í skúla

Snýr henda søgan seg um happing á netinum? Grundgev:

Hvør er tað, sum happar?:

Hvør stendur fyri skotum?

Hvussu heldur tú, at Eydna hefur tað?

Hví heldur tú, at genturnar gjørdu síðuna?

Hvat heldur tú, at Eydna skal gera?

Hvat heldur tú, at happararnir vildu sagt um sín atburð?

Næmingaskjal 2

Hvat er happing á netinum?

- Dávid verður happaður á netinum. Hann fær ein sms frá Erik, og har stendur: 'Tú ert ein tapari. Tað var tín skyld at vit taptu dystin í gjár. Tú dugir ikki at sparka.'
Dávid sær, at sms'urin er sendur til allar leikararnar á liðnum. Dávid kennir seg:
 - Keddan og særðan
 - Líkaglaðan
 - Væl
- Hvørjar eru líkheitirnar, og hvørjir eru munirnir millum happing andlit til andlits og á netinum? Fyll út talvuna niðanfyri, við
 - at seta bókstavin fyri útsagnirnar í teigin har tú heldur at teir skulu vera:
 - Fólk vera kedd, særð, ill og illa við
 - Kropsligur skaði kann standast av
 - Sálarligur skaði kann standast av
 - Happarin kann vera dulnevndur
 - Onnur kunnu síggja tað, sum gongur fyri seg
 - Kann steðgast ella bótast av, at onkur hjálpir til

Happing	Bæði	Happing á netinum

- Tummas fær ljót boð frá onkrum á netinum. Vel, hvat Tummas skal gera (tú kanst velja fleiri enn eitt)
 - Tummas skal strika viðkomandi sum vin
 - Tummas skal svara aftur við einum
 - ljótum boðum
 - Tummas skal siga tað fyri einum vaksnum

HEIMASETNINGUR

Hvat er happing á netinum?

Internetið er aloftast eitt gott stað at vera, við nógvum spennandi móguleikum. Onkuntið verður internetið tó nýtt á óhepnan hátt.

Happing er happing, líkamikið um tað er á netinum, í skúlagarðinum ella onkra aðra staðni, og vit hava øll ábyrgdina av, at vit hava tað gott og trívast.

Munurin millum happing á netinum og happing í skúlagarðinum er, at happing á netinum kann henda nær sum helst, og at happarar kunnu vera dulnevndir, soleiðis at tú ikki veitst, hvør happarin er.

Vit hava í dag arbeitt við at seta okkum inn í

kenslurnar hjá øðrum, so vit nú vita, hvussu ein, ið verður happaður, hevur tað.

Heimauppgáva 1:

- Nevn trý góð ting, vit finna á netinum
- Nevn trý minni góð ting, ið kunnu henda á netinum

Heimauppgáva 2:

- Setið orð á kenslurnar. Ein, ið verður happaður á netinum, kann sita við

Undirvísingargongd

Eftir hvørja lokna undirvísingargongd, letur lærarin leiðslu skúlans eitt eintak av hesum skjali. Er talan um flokk, sum skal til munnliga próvtøku, verður skjalið eisini latið próvdómara.

Skúlaár	
Floksheiti	
Floksstig	4. flokkur
Lærugrein	Føroyskt
Lærari	

Heiti	Tryggari á netinum – Happing á netinum
-------	--

Undirvísing- ar-miðlar	Tilfar, sum er gjørt til hetta undirvísingarevni, næmingaskjøl og foreldraskjøl
Tímatal	Arbeitt verður við evninum Tryggari á netinum frá heystfrítíðini og til februar. Undirvísingartímar í alt uml. 20. Til evnið <i>Orð hava vald</i> , skulu nýtast 1-2 dupulttímar í føroyskum
Førleikamál	<p>Støðisførleikar:</p> <p>AT VIRÐA</p> <ul style="list-style-type: none"> At virka fyri góðari samveru millum menniskju. Virðing fremur tryggleika og trivnað, ið eru fortreytir fyri gagnligari menning. <p>AT SAMSKIFTA</p> <ul style="list-style-type: none"> At bera fram hugsanir sínar munnliga og at lesa og skriva Førleika at bera fram hugsanir sínar munnliga Venja seg við at skifta orð, lýða á og bera fram egnar metingar <p>AT KANNA</p> <ul style="list-style-type: none"> At finna svar og gera royndir. Leita sær ráð og vitan <p>Fakligir førleikar:</p> <p>TALADA MÁLIÐ</p> <ul style="list-style-type: none"> At lurta og spyrja um tað, ið sagt verður frá At fata samskifti í mun til boðbera, móttakara, miðil og støðu. <p>SKRIVAÐA MÁLIÐ</p> <ul style="list-style-type: none"> at svara skrivligum spurningum ella á annan hátt vísa, at tað lisna er skilt at finna høvuðsinnihald í tekstum at gera skrivligar viðmerkingar til tað, hann hevur hoyrt ella lisið at skriva orð og styttri setningar við skilligari handskrift at nýta fjølbroytt orðatilfeingi <p>SAMANSETTIR TEKSTIR</p> <ul style="list-style-type: none"> At tosa um endamálið við samansettum tekstum
Arbeiðshættir	Floksundirvísing, bólkaarbeiði, framløgur og kjak
Eftirmeting (til egna nýtslu hjá læraranum)	Í hvønn mun eydnaðist undirvísingargongdin?
	Var tilfarið hóskandi?
	Var tímatalið hóskandi?
	Í hvønn mun náddu næmingarnir settum førleikamálum?
	Hvussu eydnaðust ymsu arbeiðshættirnir?
	Uppskot til broytingar

